

Position paper ten behoeve van het rondetafelgesprek over dierproeven – 20 April 2023

Dr. Janneke Hogervorst

Wetenschapsadviseur – Nederland, PETA UK

Inleiding

Nederland heeft de ambitie om voorloper te zijn op het gebied van proefdiervrije innovatie, maar al vijf jaar lang is het aantal dierproeven vrijwel gelijk gebleven en in 2021 is het zelfs weer gestegen.

Tegelijkertijd bleek uit een [onderzoek](#) uit 2022 onder bijna 1.800 Nederlanders door Kieskompas, in opdracht van PETA en Animal Rights, dat:

- 66% van de bevolking wil dat alle dierproeven worden uitgefaseerd
- 76% van de bevolking wil dat de overheid vanaf nu maatregelen neemt om dierproeven terug te dringen

Naast ethische argumenten om dierproeven te beëindigen, zijn er cruciale wetenschappelijke redenen om dit te doen. Het is algemeen bekend dat de [faalpercentages van kandidaat-geneesmiddelen](#) in klinische proeven bij mensen torenhoog zijn en dierproeven zijn geïdentificeerd als een belangrijke oorzaak daarvan. Voor de ziekte van Alzheimer is het faalpercentage bijvoorbeeld [99,6%](#). Het Joint Research Centre van de Europese Commissie verklaarde bovendien dat de [sterke inzet op dierproeven een belangrijk obstakel](#) is geweest voor vooruitgang bij de behandeling van neurodegeneratieve ziekten.

Het probleem van slechte vertaalbaarheid geldt voor veel onderzoeksgebieden en wordt veroorzaakt doordat dieren kunstmatig ziek worden gemaakt met ziekten die zij van nature niet ontwikkelen of door andere cruciale biologische verschillen tussen mens en dier. Er moet dringend een einde worden gemaakt aan dierproeven met geen of beperkte relevantie voor de mens om *ruimte te maken* voor mens-relevant dierproefvrij onderzoek. Het vaak gehoorde argument dat dierproeven pas kunnen worden beëindigd als daarvoor robuuste dierproefvrije methoden zijn ontwikkeld, staat op gespannen voet met de huidige wetenschappelijke kennis dat veel dierproeven simpelweg niet vertaalbaar zijn naar de mens. Met iets wat niet werkt, kunnen en moeten we *nu* stoppen.

Nederlands actieplan voor de uitfasering van dierproeven

Nederland wilde in 2016 een plan ontwikkelen om dierproeven uit te faseren en in 2025 wereldleider te worden op het gebied van proefdiervrije innovatie. Dat doel kan echter niet worden bereikt door alleen dierproefvrije methoden in te faseren, zoals de huidige aanpak van het programma Transitie Proefdiervrije Innovatie (TPI) is. [Uitsluitend inzetten op infasering van innovaties is onvoldoende](#) om over te gaan op proefdiervrije wetenschap; de invoering van innovaties gaat meestal tergend langzaam en voegt vaak alleen maar iets toe aan het bestaande systeem in plaats van het echt te vervangen. Daarom moeten we ons ook richten op een even belangrijk aspect van transities: exnovatie oftewel uitfasering.

Minister Adema heeft in reactie op de Kamermoties uit 2022 aangegeven dat het kabinet nu dan toch een [beleids pijler gericht op het uitfaseren van dierproeven](#) gaat ontwikkelen, en dat is goed nieuws. Hieronder schetsen we belangrijke stappen die de overheid in staat stellen om robuust beleid te ontwikkelen voor het uitfaseren van de meest voorkomende gebruiksvormen van dieren. Er zijn geen

EU-gebaseerde wettelijke vereisten voor translationeel/toegepast en fundamenteel onderzoek, samen goed voor [meer dan de helft van de dierproeven](#) in Nederland. De overheid kan dus zelfstandig, buiten de EU om, beginnen met het voeren van dit beleid.

Stap 1: Ontwikkel een roadmap met actiestappen en meetbare doelstellingen

Beleid gericht op uitfasering van dierproeven begint met een roadmap (routekaart). Een roadmap is een onmisbaar strategisch plan met vaststelling van de visie, doelen, perspectieven, strategieën, acties, mijlpalen en risico's. Een succesvolle roadmap vereist *interdepartementale inspanningen*, omdat dierproeven rechtstreeks verband houden met dierenwelzijn, landbouw, gezondheid, onderzoek en onderwijs, milieu en economie.

Enkele voorbeelden van roadmaps voor transitie zijn de [Roadmap for Delivering 21st-Century Protein](#) ontwikkeld door het World Economic Forum, het [Nationaal Preventieakkoord](#) (2022) om roken, obesitas en alcoholgebruik terug te dringen en de [Roadmap for Action on New Approach Methodologies in Risk Assessment](#) van de Europese Autoriteit voor voedselveiligheid.

Stap 2: Breng de relevantie van dierproeven in kaart en stop met experimenten die niet werken

Dierexperimenten die zich niet laten vertalen naar mensen zijn ethisch onaanvaardbaar – ongeacht iemands mening over het al dan niet toelaatbaar zijn van het gebruik van dieren om de gezondheid van de mens te bevorderen – en zouden onmiddellijk moeten worden stopgezet. [PETA's Research Modernisation Deal](#) bevat een inventarisatie van gebieden waar wetenschappelijke data aantonen dat dierproeven niet hebben geleid tot concrete voordelen voor de mens.

Het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad) betoogde dat [dierproeven met een slechte vertaalbaarheid moeten worden geïdentificeerd](#). Desondanks negeerde de regering een vorig jaar aangenomen motie over dat onderwerp. Minister Adema ontraadde de motie op basis van het argument dat de Centrale Commissie Dierproeven (CCD) de relevantie van voorgestelde dierproeven kritisch beoordeelt voordat een project wordt vergund. Het CCD wijst echter zelden aanvragen af, ondanks het feit dat zij aangaf [zelf te worstelen met de vertaalbaarheid](#) (relevantie) van dierproeven in projectaanvragen. Wanneer de relevantie van een dierproef niet vast staat, mag die niet vergund worden.

Andere wetenschappelijke experts hebben ook gewezen op de noodzaak van een nadere evaluatie van de relevantie van dierproeven. Dr. Peter van Meer van de Universiteit Utrecht stelde in zijn [position paper](#) voor het rondetafelgesprek over dierproeven in 2017: “[D]iermodellen worden veelvuldig gebruikt zonder dat de voorspellende waarde voor ziekte bij de mens bekend is. Wanneer de echte waarde van deze modellen objectief kan worden vastgesteld, kan veel overbodig proefdierwerk worden vermeden.” Met geld van de overheid ontwikkelden hij en zijn team een [raamwerk voor het bepalen van de relevantie van dierproeven](#), met als uiteindelijk doel een register met informatie over de relevantie van dierproeven op te zetten. Dit raamwerk moet zo snel mogelijk in de praktijk worden gebracht. Daarnaast heeft Prof. Merel Ritskes-Hoitinga van de Universiteit Utrecht unieke expertise in de uitvoering van systematische literatuurreviews naar de vertaalbaarheid van dierproeven.

Nederland is daarmee goed gepositioneerd om de wereld te leiden bij het beëindigen van dierproeven die geen voordelen voor mensen opleveren.

De overheid moet een werkgroep instellen die tot taak heeft een systeem op te zetten voor de kritische beoordeling van de relevantie van dierproeven. De informatie die uit de beoordeling voortkomt, moet vervolgens worden verdisconteerd in de schade-batenanalyses die de CCD uitvoert bij de beoordeling van aanvragen voor dierproeven.

Stap 3: Faciliteer de uitfasering van dierproeven door middel van financiering

Financiering is een uitstekende manier om de uitfasering van dierproeven te stimuleren. Momenteel *concurrert* mens-relevant dierproefvrij onderzoek met dierproef-gebaseerd onderzoek met weinig of onbekende relevantie voor de mens.

Om deze trend te keren moet de overheid de volgende acties ondernemen:

- Financier alleen onderzoek wanneer de relevantie van de voorgestelde dierproeven overtuigend onderbouwd is
- Hevel onderzoeksgeld incrementeel over van onderzoek met dierproeven naar dierproefvrij onderzoek, zoals meermaals door de Tweede Kamer is gesuggereerd
- Investeer gericht en langdurig in proefdiervrij methoden die nodig zijn voor een volledige overgang naar proefdiervrije wetenschap, zoals geïdentificeerd in de [streefbeeld voor fundamenteel onderzoek](#)

De overheid moet een werkgroep instellen om een financieringssysteem op te zetten om de uitfasering van dierproeven te faciliteren.

Conclusie

Nederland kan zelfstandig toewerken naar beëindiging van het grootste deel van de dierproeven en tegelijkertijd de deur openzetten voor betere wetenschap door middel van proefdiervrije methoden.